

ARZ YANLI İKTİSADIN ABD, İNGİLTERE VE ÖZAL TARAFINDAN TÜRKİYE'DE UYGULANIŞININ TEORİK ANALİZİ

A Theoretical Analysis On The Application Of Supply Side Economics In The Usa, England, And Turkey By Özal

Prof. Dr. Kerem KARABULUT

Atatürk Üniversitesi İİBF, İktisat Bölümü- Erzurum/Türkiye

Öğr. Gör. Kübra KARAKUŞ

Muş Alparslan Üniversitesi MYO, Yönetim ve Organizasyon Bölümü-Muş/Türkiye

Karabulut, K. & Karakuş, K (2017). "Arz Yanlı İktisadın Abd, İngiltere Ve Özal Tarafından Türkiye'de Uygulanışının Teorik Analizi", Vol:3, Issue:17; pp: 86-96 (ISSN:2149-8598)

ARTICLE INFO

Article History

Makale Geliş Tarihi

Article Arrival Date

18/11/2017

Makale Yayın Kabul Tarihi

The Published Rel. Date

19/12/2017

Anahtar Kelimeler

Arz Yanlı İktisat, Vergi Politikaları, Vergi İndirimi

Keywords

Supply side Economics, Tax Policies, Tax Discount

ÖZ

Vergi oranlarında yapılan değişiklik ekonomik faaliyetler üzerinde etkili olmaktadır. Literatürde; genel anlamda vergi oranlarındaki artışın ekonomide olumsuz etkilerinin olduğu, aksine vergi oranlarında meydana gelen azalışın ise ekonomiyi uzun dönemde olumlu yönde etkilediği kabul edilmektedir. Arz Yanlı İktisat 1970'lerden sonra ortaya çıkan ekollerden biridir. Keynesyen Teoriye karşı olarak ortaya çıkan bu ekolün özünü Laffer eğrisi oluşturmaktadır. Laffer eğrisi vergi gelirleri ile vergi oranları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Arz yanlı İktisat politika aracı olarak vergileri kullanmıştır. Vergi oranlarında yapılan değişiklikler ile ekonomik hayata müdahale etmiştir. Vergi oranlarında yapılan indirimler ile üretimin artırılması amaçlanmıştır. 1970'li yıllarda yaşanan ekonomik sorunları çözmek amacıyla Arz Yanlı Politikalar başta ABD olmak üzere birçok ülkede uygulanmıştır.

Bu çalışma ile Arz yanlı iktisadın kavramsal çerçevesi, tarihsel perspektifi ile ABD, İngiltere ve Türkiye'de 1980'li yıllardaki arz yönlü iktisat uygulamalarının ülkeler bazındaki etkileri incelenmiştir. Çalışmanın amacı ise; uygulanan bu politikaların ülke ekonomisinde nasıl sonuçlara yol açtığını göstermektir. Çalışmanın sonucunda ise; uygulanan politikaların ABD, İngiltere ve Türkiye için farklı etkilerinin olduğu görülmüştür. Bu politikalar sonucunda ABD'de bütçe açığı sorunu ortaya çıkarken, İngiltere'de ve Türkiye'de ise enflasyon oranlarında aşırı artış olduğu görülmüştür. Uygulanan politikalarda beklenen sonuçlara ulaşılamamıştır.

ABSTRACT

The change in tax rates influences economic activities. In the literature, it is generally accepted that the increase in the tax rates has negative effects on the economy in the long term, whereas the decrease in the tax rates has positive effects. Supply Side Economics is one of the principles that emerged after the 1970s. The essence of this principle, which emerged against the Keynesian Theory, consists of the Laffer curve. The Laffer curve examines the relationship between tax revenues and tax rates. Taxes are used as a policy instrument in supply side economics. With the changes in the tax rates, it intervenes in the economic life. It is aimed to increase production with discounts on tax rates. In order to resolve the economic problems experienced in the 1970s, Supply Side Policies were applied in many countries, particularly the USA.

This study analyzes the conceptual framework and historical perspective of supply side economics, and the effects of the supply side economics applications in the United States, England and Turkey in the 1980s. The aim of the study is to reveal the consequences of these policies on the economies of the given countries. At the end of the study, it was found that the policies implemented in the USA, England and Turkey have different effects on the countries. The budget deficit problem occurred in the USA due to these policies while there was an excessive increase in inflation rates in England and Turkey. In conclusion, the policies implemented in these countries have not yielded the expected results.

1. GİRİŞ

1929 yılında yaşanan Büyük Buhran ile Klasik iktisatçıların görüşlerinin yetersiz kalması ekonomide yeni bir dönemi başlatmıştır. 1936 yılında Keynes, o dönemde yaşanan ekonomik sorunların nedeninin talep yönlü politikaların yetersizliğinden kaynaklandığını ileri sürmüştür ve talep yönlü politikalar gündeme gelmiştir. 1970'li yıllara gelindiğinde ise ekonomide daha önce karşılaşılmayan bir durumla karşılaşmış ve Keynes'in politikaları bu durumu açıklamada yetersiz kalmıştır. 1970'li yıllarda ekonomide Klasik İktisatçıların görüşlerini benimseyen ancak bazı yönlerden farklılık gösteren yeni iktisat ekolleri ortaya çıkmıştır. Bu ekollerden bazıları, Rasyonel Bekleyişler, Monetarizm ve Arz Yanlı İktisattır.

Arz yanlı iktisat yaşanan iktisadi sorunlara çözüm bulmak amacıyla temel politika aracı olarak vergi oranlarını ele alan, vergi indirimlerinin vergi gelirini arttıracaklarını savunan, özde klasik ekolün düşüncelerini benimseyen ve öncülüğünü Artur Laffer'in yaptığı düşünce akımıdır. Bu ekole mensup iktisatçılar talep arttırıcı politikaların yerine ekonomide toplam üretim miktarının arttırılmasına yönelik çözümler aramakta ve vergi indirimlerine verdiği önemden dolayı Arz Yanlı Vergi Politikası olarak da adlandırılmaktadır. Arz yanlı İktisat 1980'li yıllarda ABD başkanı R. Reagan, İngiltere'de M. Thatcher ve Türkiye'de T. Özal tarafından uygulanmıştır. Birçok ülkede uygulanan arz yanlı iktisat politikası sonucunda ise ülkelerin ekonomik yapılarında önemli etkiler ve sonuçlar doğurduğu bilinmektedir. Uygulanan politikalar dönemin başkanları ile özdeşleşmiştir. ABD'de uygulanan politikaya, Reaganomics, İngiltere'de uygulanan politikaya Thatcherizm ve Türkiye'de ise Özalizm olarak adlandırılmıştır. Bu politikaların temel dayanağı Arthur Laffer'in literatürde "Laffer Eğrisi" olarak bilinen çalışmasıdır. Laffer eğrisi vergi gelirleri ile vergi oranları arasındaki ilişkiyi ele alan eğridir. Arz yanlı iktisadın başarılı olabilmesi bazı koşullara dayandırılmıştır. Bu koşullardan bazıları sıkı para politikası uygulanması, kamusal serbestliğin sağlanması ve kamu harcamalarının azaltılmasıdır. Vergi indirimleri ile arzı arttırmayı amaçlayan Arz Yanlı politikaları uygulayan ülkelerin ekonomilerinde değişiklikler olduğu görülmüştür.

2. ARZ YANLI İKTİSADIN TANIMI VE ORTAYA ÇIKIŞI

1970'li yıllarda ekonomide hem işsizliğin hem de durgunluğun aynı anda yaşanması ve stagflasyon sorunun ortaya çıkması ile birlikte Keynesyen düşünürlerin bu sorunu çözmeye yetersiz kalması üzerine yeni ekoller ortaya çıkmıştır. Bu ekollerden biri de arz yanlı iktisattır. Arz yanlı iktisatçılar, talep yönlü analiz yapan keynesyen düşünürlerin aksine vergi indirimleri yoluyla üretimin arttırılması gerektiğini savunmaktadır (<http://ismailhakkiiscan.blogspot.com.tr:2016>). Arz yanlı iktisada göre, yaşanan ekonomik problemlerin efektif talep yetersizliğinden kaynaklanmadığını daha çok ağır vergi yükünden dolayı üretimin talebi karşılayamamasından kaynaklandığını ve ekonomide arza yani üretime önem verilmesi gerektiğini savunmaktadır (Canbaz, 2012:3).

Arz yanlı iktisat, 1970'lerde keynesyen iktisada tepki olarak ortaya çıkan, özünde vergi oranlarını ve vergi indirimlerini ele alan, vergi indirimleriyle birlikte üretimin ve vergi gelirlerinin artacağını savunan, ekonomik sorunların arz yönü güçlendirerek çözüleceğini savunan iktisadi ekoldür.

Literatürde arz yanlı iktisat farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Bu akımın öncüsü olan Laffer'e göre arz yanlı iktisat, "klasik iktisadın modern tarzda ifadesinden başka bir şey değildir" (Güngör, 2016:24). Roberts'e göre maliye politikasının fiyat ve teşvikler üzerindeki etkilerini inceleyen düşünce akımıdır (Aktan, 1993:21). Michael Evans ise arz yanlı iktisadın ekonometrik analizini yapmıştır ve arz yanlı iktisadı ekonominin verimlilik kapasitesini etkileyen unsurları ele alan iktisat dalı olarak tanımlamaktadır (Savaş, 1997:957).

Arz yanlı iktisadın konuları, büyüme, enflasyon, verimlilik, tasarruflar, yatırımlar, teşvikler, piyasaların etkinliği, regülasyonlardır. 1978 yılında Amerika İktisatçılar Birliği tarafından resmi bir şekilde kabul edilen Arz yanlı iktisadın temelini vergisel teşvikler oluşturmaktadır. Vergisel teşvikler ile ekonomideki aktörlerin davranışlarını etkileyerek ekonomiye yön vermeyi amaçlamaktadır. Temel politika araçları ise gelir ve kurumlar vergisidir. Bu ekole göre; vergi oranlarında yapılacak indirim vergi gelirlerini arttırmakta ve ekonomik büyümeyi teşvik etmektedir. Bu süreç şöyledir: Gelir vergisi oranı düşürülürse kullanılabilir gelir ve dolayısıyla da tasarruflar artacaktır. Tasarrufların artması ile de faiz oranları düşecek ve yatırımlar artacaktır. Kurumlar vergisinde faiz oranları düşürüldüğünde ise, kurumsal tasarruflar ve özel kesim yatırım karlılığı artmakta bunun sonucunda ise üretimde artmaktadır. Bu ekole göre enflasyonun temel nedeni para arzının üretimden daha hızlı artmasıdır. Enflasyonun önlenmesinde ise vergi indirimleri ve teşviklerin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Durgunluk ve enflasyon ile mücadelede marjinal vergi oranlarının ve sosyal yardımların azaltılması ve yatırımcıları teşvik amacıyla vergi muafiyetlerinin arttırılması gerektiğini savunmaktadırlar. Bu görüşlerinin yanı sıra yüksek vergi oranlarının bütçe açığına sebep olduğunu ve devletin bu bütçe açığını kapatmak için başka vergiler koymasının ya da vergi oranlarını arttırmasının yanlış olduğu görüşündedirler. Vergi oranlarının yüksek olması bireylerin çalışma isteğini azaltacak bunun sonucunda ise tasarruflar ve milli gelir azalacaktır. Arz yanlı iktisatçıların ilgilendiği konulardan biri de kayıt dışı ekonomidir. Kayıt dışı ekonomi ve vergi oranları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğundan, vergi yükünün artması kayıt dışı ekonomiyi de arttıracaktır (Canbaz, 2012:5).

Arz yanlı iktisadın vergi kesintileri ile Keynesyen vergi kesintileri birbirinden farklıdır. Keynesyen vergi kesintileri, maliye politikasını uyarıcı bir özellik taşır. Bu durum daha fazla harcamanın olması daha fazla talep ve sonucunda ise enflasyon ve bütçe açıklarının artması demektir. Arz yanlı iktisada göre ise vergi kesintilerinin nedeni, marjinal vergi oranlarını azaltmaktır. Marjinal vergi oranlarını azaltarak nispi fiyatlarda toplam talepten daha fazla bir değişiklik yapmayı amaçlamaktadır. Bunu şöyle açıklayabiliriz: nispi fiyatlar kişilerin gelirlerini tüketim ve tasarruf arasında nasıl tercih yapacaklarını belirleyen faktördür. Cari tüketimi sağlamak için ayrılan ek gelir, gelecekteki tüketimden vazgeçmeyi ve tasarrufu oluşturmaktadır. Gelecekteki gelirden vazgeçmenin değerini ise, marjinal vergi oranı etkiler. Nispi fiyatlar bireylerin çalışma, boş durma, eğlence gibi tercihlerini yapmada etkilidir. Kişi tercihini boş durmaktan yana kullanırsa, bu durumda çalışarak kazandığı cari gelirden bir kısmından vazgeçmiş olacaktır. Cari gelirden vazgeçmesinin nedeni marjinal vergi oranına bağlıdır (Güngör, 2001:25).

Keynesyen ve Arz yanlı iktisatçıların farklı olduğu alanlardan bir diğeri de vergilerdir. Keynesyen iktisatçılara göre; ekonomiyi canlandırmak için vergi indirimlerinden ziyade aynı oranda kamu harcamalarını arttırmak ekonomiyi durgunluktan çıkaracaktır. Arz yanlı iktisatçılar ise, çeşitli vergilerde yapılan indirimlerin ekonomide farklı etkileri olabileceğini belirtmektedir. Bununla birlikte tasarruf, yatırım ve işgücü arzının artmasına sağlayacak biçimde vergi oranlarının ayarlanması durumunda, ekonominin durgunluktan çıkması beklenmektedir. Bu sebepten dolayı arz yanlı iktisatçılar vergi oranlarında yapılacak bir indirimin, ekonomide devlet harcamalarındaki artıştan daha büyük etkiye sahiptir (Savaş, 2000:251).

3. ARZ YANLI İKTİSADIN TEMEL İLKELERİ

Arz yanlı iktisadın temel aracı vergilerdir. 1940'lı yılların sonlarında Avusturyalı iktisatçı Colin Clark'ın yaptığı ekonometrik çalışmada eğer vergi yükü %25'in üzerine çıkarsa enflasyonun başlayacağını iddia etmiştir. Bununla birlikte Clark'a göre, vergi oranlarının yüksek olması hem tasarrufu hem de çalışmayı azaltacak sonucunda ise üretim ve arz daralacak bu durumda toplam talep toplam arz dengesini bozarak enflasyona sebep olacaktır. Ancak Clark'ın bu görüşü iktisat politikalarını çok fazla etkilememiştir. Bunun nedeni sanayileşmiş ülkelerin vergi yükleri %25'in üzerinde olmalarına rağmen hızlı büyümeyi sağlamış olmalarıdır. 1975 yılında Laffer ve Wanniski ve Roberts 'unun elde ettiği sonuçlar Clark'ın görüşünü bir kez daha gündeme getirmiştir ve Laffer eğrisi diye adlandırılan bu ekol iktisat politikalarının temelini oluşturmuştur. Arz yanlı iktisadın dayandığı bazı ilkeler bulunmaktadır. Bu ilkeler oluşturulurken devletin özel sektörün arkasında kalması hedeflenmiştir (Doğan, 2006:24). Arz yanlı iktisadın temel ilkeleri şunlardır:

*Arz yanlı vergi politikası, "ekonomik büyüme" ve "ekonomik etkinlik" olarak bildiğimiz iktisat politikası amacına yöneliktir. Vergi indirimlerinin uzun dönemde etkili sonuçlar vereceğini ve vergi gelirleriyle üretimin artacağını savunmaktadır.

*Arz yanlı iktisatçılar, vergi oranlarının düşürülmesi fiyatları olumlu yönde etkiler, bireyleri tüketim yerine tasarruf yapmaya, boş zaman tercihlerini ise daha çok çalışma yönünde değiştirdiğini vurgulamaktadır.

*Arz yanlı iktisadın son ilkesi ise vergi gelirleri, üretim ve vergi oranı arasındaki ilişkiye yöneliktir. Vergi oranlarının düşürülmesi durumunda vergi gelirinin azalmasının aksine artmasıdır. Bunun nedeni ise vergi oranlarının düşürülmesinin fiyatlar üzerinde olumlu etkiye sahip olması bunun sonucunda ise toplam üretim ve milli gelirin artmasıdır (Aktan, 1989:51).

4. ARZ YANLI İKTİSADIN TARİHİ

Arz yanlı iktisat bilindiği üzere, talep yönlü keynesyen politikasına bir tepki olarak doğmuştur. Bu ekol iktisadi sorunların arz kaynaklı olduğunu savunmuştur. Sorunu Keynesyenler'in ifade ettiği gibi "efektif talep" yetersizliği olarak değil, üretimin talebe göre yetersiz olması olarak görmektedir. Arz yanlı iktisatçılar bu görüşleri ile Say yasasını kabul etmektedirler. Say yasasına göre talebin esas kaynağı üretimdir (Aktan, 1989:52). "Her arz kendi talebini yaratır" görüşü ile Say düşüncesini şöyle açıklamaktadır: "Vergileme, devleti zenginleştirmeksizin kişileri fakirleştirici, hiç de iç açıcı olmayan bir etkiye sahiptir. Böylece, vergi ödeyenin şevkini, üreticinin kârını ve kamu hazinesinin gelirini kısıtlar" (Derdiyok, 1993:4).

Adam Smith'in Ulusların Zenginliği adlı eserinde vergi ile ilgili görüşü şöyledir: "Yüksek vergiler, bazen vergiye tabi malların tüketimin azaltmak ve bazen vergi kaçakçılığını teşvik etmek suretiyle, düşük vergilerden sağlanacak hasıllardan daha düşük bir hasılat sağlar. Gelirin azalması, tüketimin azalmasının bir sonucu olarak ortaya çıkmışsa, çözüm yollarından birisi de vergi oranlarını indirmektir" (Smith, 1776:414). David Hume'un vergilerle ilgili görüşü ise; "Ağır vergiler endüstriyi tahrip eder. Ağır vergiler, işçilerin ücret artışları talep etmelerine neden olarak bütün malların fiyatlarını artırır" (Hume, 1955:IXXXII). Dupuit'in görüşüne baktığımızda ise; "Vergi oranlarını kademeLİ olarak arttırmakla öyle bir noktaya gelinir ki, elde edilen gelir maksimuma ulaşır. Bu noktanın ötesinde elde edilen gelir azalır. Sonunda hiç gelir elde edilmez" (Fullerton, 1982:5).

Laffer tarafından açıklanan ve "Laffer Etkisi" olarak bilinen teori ilk kez 14. yüzyılda filozof İbn-i Haldun tarafında açıklanmıştır. İbn-i Haldun 1371'de Mukaddime adlı eserinde şöyle söylemiştir: "Toplumun oluşumunun başlangıcında vergiler, küçük matrahlar karşılığında yüksek vergi hasılatı sağlar. Toplumun genişlemesi ile birlikte, vergiler büyük matrahlara karşılık vergi hasılatı sağlar. Vergi konuları üzerine düşük vergiler yüklendiğinde, bu yükümlülüklerin çalışma ve bir şeyler yapma arzularını dile getirir. Düşük vergiler vergi yükümlülüklerini tatmin edeceği için, kültürel teşebbüs büyür ve artar. Öte yandan, kültürel teşebbüsün büyümesi ile birlikte, yükümlülükler tarh edilen vergi matrahı genişler. Netice olarak, kişisel matrahların toplamı ile vergi geliri artmış olur." (Aktan, 1989:54).

A. Laffer tarafından 1970'li yıllarda ortaya çıkan bu görüş aslında başta İbn-i Haldun olmak üzere pek çok iktisatçı tarafından ortaya konulmuştur. " Arz Yanlı İktisat" terimi, 1978 senesinde Amerikan İktisatçılar Birliği tarafından kabul edilmiş ve talep yönlü keynesyen görüşün aksine arz yönlü politikalar (Yıldırım, 1989:92).

5. TÜRKİYE'DE UYGULANAN ARZ YANLI POLİTİKALARIN EKONOMİYE YANSIMALARI

1980 yılında ortaya çıkan yeni akımlar, Klasik iktisat ekolünün türevi olan Neo-liberal veya Yeni muhafazakar ekonomik görüşe dayanmaktadır. Bu görüşlerden en çok bilinenler, M. Friedman ve F. Von Hayek'in mensubu olduğu parasalcı yaklaşımla Arthur Laffer'in temsil ettiği arz yanlı iktisat yaklaşımıdır. Her iki görüşü savunan iktisatçılara göre enflasyonun nedeni, devletin ekonomiye müdahalesi ve para arzının olması gerekenden çok fazla artırılmasıdır. Bu ekole göre, enflasyonu önlemek için para arzının kontrol altında tutulması, devletin ekonomiye müdahalesinin azaltılması, ekonomideki arz talep dengesinin piyasaların işleyişine bırakılması gerekmektedir. Arz yanlı iktisatçılar özel kesimin desteklenerek arzın artırılması gerektiğini savunmaktadır. Buna ek olarak işsizliği arttırmadan enflasyonun düşürülebileceğini bunun için ise para ve maliye politikalarının bir araç olarak kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Enflasyon oranını düşürmek için para, ekonomik büyüme içinse maliye politikasını bir araç olarak kabul etmektedirler. Arz yanlı iktisat başta ABD ve İngiltere'de uygulanmaya başlanmıştır (<https://tr.scribd.com:2016>). 1980 dönemi hem Türkiye'de hem de dünyada yapısal dönüşümlerin yaşandığı dönemdir. Bu dönemde ABD ve diğer gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde vergi oranlarının ve kamu harcamalarının azaltılması, serbestleşme ve özelleştirme gibi konular ülkelerin ekonomi politikasını belirleyen konular arasında yer almıştır. Uygulanan iktisat politikası ile sermaye birikimi arasında meydana gelen uyumsuzluk nedeniyle yeni politikalara ihtiyaç duyulmuştur. Bu politikalar IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşların istikrar önlemleriyle desteklenmiştir. İhracata dayalı politikaların hayata geçirilmesi amaçlanmıştır. Bunun için de sermaye birikiminin önündeki bütün engellerin kaldırılması gerekmektedir (Akkaya, 2004:151). 1980 öncesinde planlı kalkınma döneminde, iç talebe yönelik, ithal ikameci, aşırı değerli döviz kurlarına ve korumaya dayalı politikalar uygulanmıştır. Bu politikaların sonucunda dış ödeme güçlüğü ve fiyatlarda meydana gelen artışın bir krizle sonuçlanması üzerine 24 Ocak 1980'de bu problemleri gidermek amacıyla bir program açıklanmıştır. Bu program sadece krizi aşmak amacıyla sınırlandırmamış, ekonomide köklü değişikliklere de olanak sağlamıştır. IMF ve Dünya Bankası denetiminde yürütülen ve yapısal uyarılma sürecinde hazırlanan istikrar programıyla ekonomide acilen müdahale edilmesi gereken yüksek enflasyon, ülkeden sermaye çıkışı, ödemeler dengesindeki açıkların artması, döviz rezervlerinin azalması gibi problemleri çözmeyi amaçlarken uzun vadede büyümeyi engelleyen ülke parasının aşırı değerlenmesini, fiyatlar genel düzeyindeki artışı, gümrük vergilerindeki artışı, ithalatta kısıtlamaları ve sübvansiyonların ortadan kaldırılması amaçlanmıştır (Özşuca, 2013:112).

1980-1983 yılları arasında Türkiye'de askeri rejimle ilgili sıkıntılar yaşanmaktayken ülke kriz sürecine girmiştir. Krizden kurtulmak amacıyla iktisadi önlemler alınmıştır. Bu önlemler 24 Ocak Kararlarıdır. 24 Ocak Kararlarında ihracata dayalı büyümeye geçilmesi, sermayeye önem verilmesi ve adil rekabet ortamının sağlanması amaçlanmıştır. Bu kararların temel amacı, ihracatı arttırmak, serbest piyasa ekonomisi ve dışa açık ekonomiye geçmek, ithalat politikalarında liberalliği sağlamak, ucuz kredi ve düşük vergi oranlarıyla ihracatı teşvik etmektir. Alınan 24 Ocak Kararları şunlardır:

- ✓ İthalatın serbestleştirilmesi ve özendirilmesi,
- ✓ Piyasadaki dövizin fiyatların arz ve talebe göre belirlenmesi,
- ✓ Türk parasının yabancı para karşısında devalüe edilmesi ve dalgalanmaya bırakılması,
- ✓ Faiz oranlarının serbest piyasaya göre belirlenmesi,
- ✓ Yabancı sermayeyi teşvik amacıyla bankaların Türkiye'de şube açmalarına izin verilmesi,
- ✓ İhracatı özendiren teşvikler uygulanması ve gümrük tarifelerinde tedbirler alınmıştır (Doğan, 2016:113).

Alınan bu kararların amacı kısa vadede problemlerin giderilmesi uzun vadede ise Türkiye ekonomisinde temel yapı taşlarını oturtmak ve ihracata dayalı bir model geliştirerek ekonomide istikrar sağlamaktır (Tokucu ve Yüce, 2013:50). 24 Ocak Kararları Süleyman Demirel döneminde alınmış fakat uygulanmadan 12 Eylül darbesi gerçekleşmiştir. Süleyman Demirel yerine Turgut Özal alınan kararları uygulamıştır. Bire bir vergilerle ilgili kararlar alınmamıştır. Fakat vergilerle ilgili düzenlemelerde yapılmıştır. Özal'ın 1990 yılı sonrasında yaptığı konuşmada vergi reformu üzerine iki önemli konu mevcuttur. Bunlardan ilki vergilerin harcamalar üzerinden alınmasıdır. Diğer ise vergi oranlarının düz oranlı ve düşük oranda olmasıdır. Özal'a göre gelir, servet ve harcamalar üzerinden alınan vergilerin düz oranlı olarak uygulanmasının devlete daha çok gelir sağlayacağını savunmaktadır. Bu düşüncenin temelini ise 1980'li yıllarda popüler bir akım olan Arz yanlı iktisadın felsefesi oluşturmaktadır (Aktan, 1996:17). Özal döneminde yaşanan en önemli gelişme 1985 yılında Katma Değer Vergisi'nin kabul edilmesidir. KDV ile vergi yükü tüketicilerin üzerine kaymıştır. Ancak vergi yükünün tüketicilerin üzerine kayması ise vergi adaleti ilkesi ile uyumsuzdur. Devletin en önemli finansman kaynağı olan vergiler ile kamu harcamalarını karşılayamamasına yol açmıştır ve bu durumda iç ve dış borçlanmaya sebep olmuştur (Boratav, 2007:154-159).

Tablo:1 1980-1990 Yılları Ekonomik Göstergeler (%)

Yıllar	Büyüme Oranı	Enflasyon Oranı	İşsizlik Oranı	KBGSMH	İstihdam Oranı	İhracat Milyon\$	İthalat Milyon \$	Dış Ticaret Milyon \$	Dış Borç Milyon \$	Cari İşlemler dengesi \$
1980	-2.8	107.6	8.3	1.57	50.6	2.91	7.90	-4.99	16.2	-3.40
1981	4.8	37.7	7.3	1.59	-	4.70	8.93	-4.23	16.8	-1.93
1982	3.1	25.7	7.2	1.41	-	5.74	8.84	-3.09	17.6	-952
1983	4.2	30.4	7.9	1.29	-	5.72	9.23	-3.50	18.3	-1.92
1984	7.1	50.4	7.8	1.23	-	7.13	10.7	-3.62	20.6	-1.43
1985	4.3	43.2	7.3	1.35	48.5	7.95	11.3	-3.38	25.4	-1.01
1986	6.8	29.6	8.1	1.48	-	7.45	11.1	-3.64	32.1	-1.46
1987	9.8	32.1	8.5	1.66	-	10.1	14.1	-3.96	40.4	-806
1988	1.5	68.3	8.7	1.69	52.6	11.6	14.3	-2.67	40.7	1.59
1989	1.6	69.6	8.7	1.97	53.1	11.6	15.7	-4.16	41.7	938
1990	9.4	53.1	8.2	2.71	52.1	12.9	22.3	-9.34	49.0	-2.62

Kaynak: Karabiyik ve Uçar, 2013:57

Özal tarafından uygulanan politikaların ekonomiye yansımaları şunlardır:

* **Dış Politika:** Özal'ın dış politikası denildiğinde tek taraflı ve dışa bağımlı bir politikadan ziyade çok taraflı ve girişken bir politikayı benimsemiştir. Ayrıca yabancı ülkelerle karşılıklı anlaşma yaparak ülkeye prestij kazandırmıştır. Karadeniz Ekonomik İşbirliği'nin kuruluşunda Özal'ın büyük

katkılarının olduğu bilinmektedir. Özal'ın dış politika anlayışı ülkeler ile ilişkilerin geliştirilmesi ve çatışma riskinin en aza indirilmesi gerekir.

***Özelleştirme:** Özal özelleştirme politikasına ağırlık vermektedir. Buna ilaveten devletin ekonomiden uzaklaştırılması gerektiği ve bunun içinde sağlık, altyapı, eğitim ve güvenlik alanında özelleştirmeye gidilmesi gerektiğini savunmaktaydı. KİT'lerin özelleştirilmesi ilk kez bu dönemde gündeme gelmiştir. KİT'lerin ekonomik ihtiyaçlara uygun şekilde karlılık ilkesi doğrultusunda ve serbest piyasa ekonomisinin gerektirdiği şekilde düzenlemeler yapılmış ve 223 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname yayınlanmıştır. KİT'lerin piyasadan kendilerine kaynak yaratıp ayakta kalması önerilmiş ve ürettikleri mal ve hizmetlerin fiyatlarının piyasa kuralları içerisinde oluşmasına imkan verilmiştir. KİT'lerin zararlarının bütçeden giderilmeyeceği vurgulanmıştır.

***Vergi Sistemi:** Özal tarafından 1979 yılında hazırlanan "Kalkınma Yeni Görüş'ün Esasları" adlı raporda vergi sistemi ve vergi politikasıyla alakalı görüşlerine yer vermiştir. Raporda vergilemenin ana prensiplerine ve vergilerin, açık, basit, kolay, anlaşılır olması gerektiğini yer vermiştir. Buna ek olarak Özal herkesin vergi verebileceği oranda vergi alınması gerektiği ve vergi oranlarının düşük tutulması gerektiğini savunmuştur. Özal'ın vergi konusunda yapmış olduğu iki reform vardır. Bunlardan ilki vergilerin harcamalar üzerinden alınması gerektiğidir. İkinci olarak vergi oranlarının düz oranlı ve düşük olarak tespit edilmesi gerektiğidir. Gelir, servet ve harcamalar üzerinden düz oranlı alınacak olan vergilerin devlete daha çok gelir sağlayacağı ifade edilmiştir. Vergi konusunda yapılan ikinci önemli katkı 1985 yılında Katma Değer Vergisi'nin (KDV) kabulü olmuştur. Bu uygulama ile vergi yükü büyük oranda tüketicilerin üzerine kaymıştır (<https://tr.scribd.com:2016>).

***Yabancı Sermaye:** 24 Ocak 1980 tarihi ve 8/168 sayılı Yabancı Sermaye Çerçeve Kararıyla Bakanlar Kurulu, yetkilerinin çoğunu o dönemki DPT Yabancı Sermaye Başkanlığına devretmiştir (Karluk, 1997:525). Bu şekilde artan yabancı sermaye girişiyle alakalı işlemleri kısa sürede halletmek mümkün olmuştur. 1980-1999 döneminde 23850.5 trilyon dolar yabancı sermaye yatırımı gerçekleşmiş ve bunun %39.1'ne karşılık gelen 9337 milyon dolar özel sermaye girişi olmuştur (Şahin, 2000:348).

***Para Politikası:** Özal tarafından gerçekleştirilen önemli yeniliklerden biri de kambiyo rejiminde gerçekleşmiştir. Türk Lirası'nın konvertibilitesini önleyen kısıtlamalara karşı önlemler alınmış ve Türk Lirası'nın konvertibilitesini artırıcı kararlar alınmıştır (<https://tr.scribd.com:2016>). Özal dönemi yapılan diğer uygulamalar ihracat engellerinin kaldırılması, esnek kura geçilmesi, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının kurulması, Türk Lirası'nın sermaye işlemlerinde dönüştürülebilir hale getirilmesi, fiyat kontrollerinin kaldırılmasında sağlanan liberalizasyonun yanında dış rekabete açık sanayi politikalarıyla sanayi ve hizmet politikaların özendirilmesi gibi yeniliklerdir (Morgil, 1996:104).

1980 yılından sonra Türkiye'nin finansal yapısında köklü değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişikliklerin başında sermaye piyasalarının yeniden düzenlenmesi gelmektedir. 1982 yılında Sermaye Piyasası Kurulu güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışması ve yatırımcıların yani tasarruf sahiplerinin hak ve faydalarını korunması ilkelerine dayanarak kurulmuş ve faaliyete başlamıştır. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın 1982 yılında kurulmuş fakat faaliyetlerine 1986 yılında başlamıştır. 1980'lerde başlayan aktif dış turizmi ilerleyen dönemlerde gelişme göstermiş ve ülke ekonomisine büyük katkılar sağlamıştır. Özellikle 1983-1989 yıllarında ülkemize gelen turist sayısı ve turizm gelirleri açısından dış turizmde ciddi artışlar olduğu görülmektedir. Ancak turizm alanında ciddi artışlar olmasına rağmen 1983'lü yıllara kadar en düşük yatırımlar turizm alanında olmuştur .

Özal döneminde meydana gelen ekonomik büyümenin kaynağı sanayiye dayanmaktadır. Bu dönemde tarımda küçülme meydana gelmiştir. Benimsenen ihracata dayalı büyüme istihdam ve yatırımlarda artış meydana getirirken, işçi ücretlerinde ise azalış meydana getirmiştir. Türkiye'nin ekonomik performansına bakıldığında bu dönem "altın çağ" olarak nitelendirilmektedir. Çünkü milli gelirin arttığı bu dönemlerde halkın refahı da artmıştır. Bu dönemi özetlersek; kambiyo kontrol sistemi aşamalı olarak kaldırılmış, mali piyasalarda serbest piyasa işlemleri geçerli hale gelmiş, Türk parası konvertibl hale getirilmiş, kurlar serbest bırakılmış, sermaye piyasası kurulmuş, gübre, enerji ve ulaşımda haricindeki sübvansiyonlar kaldırılmış, yurtdışı müteahhitlik hizmetleri desteklenmiş, Merkez Bankası tarafından kamu finansman açığını kapatılması yetkisi kaldırılmış, Merkez bankasının bağımsızlığı için girişimlerde bulunulmuş ve Merkez Bankası öncülüğünde bankalar arası piyasa oluşturulmuştur (Demir vd., 2016:99).

6. ABD'de UYGULANAN ARZ YANLI POLİTİKANIN EKONOMİYE YANSIMALARI

ABD'de uygulanan arz yanlı politikalarda da vergi oranları esas alınmıştır. Vergi oranlarında reformlar yaparak ekonomik hayata müdahale edilmiştir. ABD'nin vergi reformlarından önce vergi yapısına bakıldığında, vergiler merkezi hükümet yani federal, eyalet ve yerel konumda (belediye) toplanmaktadır. Birimlerin her biri kendi vergilerini uygulamaktadır. Birden fazla olan birim ana vergi kaynaklarından faydalanırken, birimler arasındaki vergiler ise paylaşılmamaktadır. Federal, eyalet yönetimlerin birçoğu ve yerel yönetimler vergi geliri uygulamaktadır. Federal yapıda önemli gelir kaynakları gelir vergisi ile maaş ve ücretlerden yapılan kesintilerdir. Eyalet yapıda ise satış ve gelir vergileri iken yerel yapıda ise servet vergileridir (Karyağdı, 2006:3). Çoğu eyalet kendi bireysel vergilerini ve şirket gelir vergilerini, satış ve servet vergilerini uygulamıştır (Özveren, 2013:25).

ABD'de vergi indirimleri 1920'li yıllarda Mellon, 1960'lı yıllarda Kennedy ve son olarak da 1980'li yıllarda Reagan tarafından devlet politikası olarak uygulanmıştır. ABD hazine sekreteri Mellon'un tavsiyesiyle ilk önemli adım atılmıştır. Birinci dünya savaşı döneminde aşırı yüksek vergileri kapsayan yasa yürürlükten kaldırılmıştır. Bunun yerine sermaye üzerinden alınan vergi ilk defa yürürlüğe konulmuştur. Fakat 1929 yılında yaşanan büyük buhran yürürlüğe giren bu uygulamanın kalkmasına neden olmuştur. Mellon'un vergi indirimiyle vergi oranları %73'ten %28'e indirilmiştir. Vergi indirimleri sonucunda ABD'de 1921 yılındaki GSMH 70 milyar \$'dan 1929 yılının sonunda 103 milyar \$2'a ulaşmıştır (Güngör, 2016:137).

ABD'de ikinci vergi indirimi Başkan John. F. Kennedy tarafından 1960'lı yıllarda yapılmıştır. Kennedy işsizlik sorunlarının ve GSMH'daki negatife kadar düşen büyüme hızının giderilebilmesi için vergi indirimleri yapılması gerektiğini savunmuştur. Kennedy gelir ve kurumlar vergisi oranında büyük indirimler yapmıştır. 1961 yılındaki gelir vergisi oranı 1964'te %77'ye, 1965 ve 1966 yıllarında ise %70'e indirilmiştir (Aktan, 1989:111). 1961-1968 dönemlerinde büyüme oranı ortalama %5'in üzerinde ve gelir vergisi hasılatı % 62 artmıştır. 1960'lı yıllarda vergi indirimleri ekonomiyi olumlu yönde etkilemiştir. 50 milyar dolar olan potansiyel çıktı ile fiili çıktı arasındaki açık 1965 yılının sonunda 10 milyar dolar olmuştur. GSMH ise 1963'te 30,2 milyar \$'dan 1964'te ise 41,2 milyar \$'a ulaşırken, 1965'te ise 672,9 milyar \$'a ulaşmıştır (Özveren, 2013:30).

Mellon ve Kennedy vergi indirimlerinin yanında 1980 yılında Başkan Reagan tarafından en kapsamlı vergi reformu gerçekleştirilmiştir. 1980 yıllarının başında ABD'de yönetime gelen Reagan, vergi alanında düzenlemeler yapmıştır. Reagan vergi oranlarının indirilmesini hem vergi alanında bir reform hem de seçim politikası olarak uygulamıştır. Reagan'ın arz yanlı iktisadın temel ilkelerinden vergi indirimini seçim propagandası olarak kullanması ve iktidar olduğu dönemde bu politikaları uygulamasından dolayı Arz Yanlı İktisat "Reaganomics" olarak adlandırılmıştır. Reagan vergi ve kamu harcamalarında yapılan indirimin, sıkı para politikası ve devletin küçültülmesini önererek özel sektörün gelişmesini amaçlamaktadır. Muhafazakar dünya görüşüne sahip olan Reagan savunma harcamalarında kısıtlamaya gidilmesini kabul etmemiştir. Ancak savunma harcamalarının artması özel sektöre ayrılan payın azalmasına neden olacaktır. ABD Başkanı Reagan, yönetimde kaldığı süre içinde yaşanan ekonomik sorunları çözebilmek için üç vergi reformu gerçekleştirmiştir. Bunlar 1981 yılındaki Ekonomiyi Canlandırma Vergi Yasası, 1982 yılındaki Vergide Adalet ve Mali Sorumluluk Yasası son olarak da 1986 yılında yapmış olduğu Vergi Reform Yasasıdır. Bu yasaların amacı enflasyonsuz ve sürdürülebilir bir büyümeyi sağlayabilmek için marjinal vergi oranlarını düşürme, adil bir vergileme sağlama, büyümeye katkıda bulunmayı gerçekleştirmektedir (Canbaz, 2012:39).

Reagan'ın 1980'li yıllardaki ekonomik programı şöyledir: Kamu harcamaları ve büyüme oranı temkinli oranda tutulmalıdır. Kişisel gelir vergisi oranlarını azaltmak ve bunun yatırım, tasarruflar ve emek arzı üzerindeki negatif etkilerini sistematik bir şekilde ortadan kaldırmak gerektiğini ifade etmiştir. Ekonomiyi ve büyümeyi etkileyen değişkenleri gözden geçirmek gerektiğini bunlara uygun para politikası gerçekleştirmek gerektiğini savunmuştur (Aktan, 1989:117).

Reagan'ın başkanlık yaptığı dönemde %70 olan gelir vergisi en yüksek oran, 1988 yılına kadar %28'e düşmüştür. 80'li yıllar süresince ortalama büyüme oranı %4, vergi geliri de %99,4 oranına yükselmiştir. 1981 yılında yapılan vergi reformuyla ilgili yapılanlar şöyledir: Gelir vergisi oranında indirim, bireysel emeklilik sisteminin kabul edilmesi, yatırım gelirlerinde en üst dilimin %70 oranından %50'ye indirilmesi, yatırım indirimlerinin artırılması, amortisman uygulamasının azalan verimler kanunuyla uygulanması ve Ar-Ge harcamalarında vergi indiriminin artırılmasıdır. 1986

yılında yapılan Vergi Reformu Yasası ile gerçekleştirilenler şöyledir: Vergi yükünün gelir gelir vergisinde kurumlar vergisine kaydırılması, kurumlar vergisi ile gelir vergisinde indirim yapılması, kurumlar vergisinin kar dağıtımında alınmaması, sermaye kazançlarının enflasyona bağlı olmadan vergilendirilmesi, amortisman süresinin arttırılması, bireysel emeklilik ödemelerinin matrahtan düşülmesi, AR-GE harcamalarında indirim oranının azaltılması, bireysel borçlanmada ödenen faizin vergi matrahından düşülmesidir (Boskin, 1988:84).

Arz yanlı iktisatta vergi indirimlerinde başarı sağlanabilmesi için kamu harcamalarının vergi indirimleri ile birlikte hareket etmesi ve sıkı para politikası uygulanması gerekir. Fakat Reagan döneminde vergi indirimlerine rağmen kamu harcamaları bu indirimlere ayak uyduramadığından bütçe açıklarında başarılı sonuçlara ulaşılamamıştır. Reagan döneminde yaşanan bütçe açıkları dikkat çekmektedir. Bu dönemde yaşanan bütçe açıklarının iki önemli nedeni vardır. İlk neden 1980'lerin ilk yıllarında yaşanan federal harcamalarda artışa neden olan enflasyon oranlarındaki ani düşüşler, ikinci neden ise soğuk savaştan dolayı askeri harcamalarda meydana gelen 1 trilyon dolarlık artışlardır (Doğan, 2002:124). 1980 yılında Reagan yönetime geldiğinde bütçe açığı 73,8 milyar \$ iken, 1986 yılında bütçe açığı hızlı bir şekilde artmış ve 221,2 milyar \$ ulaşmıştır. 1988 yılında ise bütçe açığı 155,1 milyar \$ olmuştur. Bütçe açığı Reagan'ın başkanlık yaptığı dönemde küçülmemiş tam tersi artmıştır (Canbaz, 2012:42). ABD'de 1981-1990 yılları arasında gelir vergisi artış oranları şöyledir: 1981 yılında % 17,1, 1982'de %4,1, 1983'de % -2,9, 1984'de %3,2, 1985'de %12,1, 1986'da %4,3, 1987'de %12,4, 1988'de % 2,1'dir. 1989 ve 1990 yılında ise sırasıyla %5,9 ve % 9,7 olduğu tahmin edilmiştir (Aktan, 1991:60). Amerikan Ticaret Departmanının yaptığı araştırmaya göre Reagan dönemindeki vergi indirimlerinin vergi mükelleflerinin 1982'de 32 milyar \$, 1983'te ise 75 milyar \$, 1984'te 113 milyar \$ iken, 1985'te 135 milyar \$ ve 1986'da ise 160 milyar \$ tasarruf yapmasını sağlamıştır. Toplam tasarrufun 515 milyar \$ olacağı tahmin edilmiştir. 1982, 1984 ve 1986 yıllarında vergi yükünün GSMH' ya oranı ortalama %18,9 oranında gerçekleşmiştir. Ayrıca Reagan döneminde 17 milyon yeni istihdam sağlanmıştır (Güngör, 2016:138).

Reagan'ın yönetime geldiği ilk dönemlerde 1981 yılında 1.004,7 milyar dolarken 1989 yılının sonunda 2.025,2 milyar dolar seviyesine çıkmıştır. 1981 yılında Kamu borçları/ GSYİH oranı %26,8 iken, bu oran 1989 yılında % 42,3 olmuştur. Faiz yükü ise 1981 yılı bütçesinde 88,4 milyar \$ iken 1989 yılı bütçesinde 156,3 milyar \$'a yükselmiş ve GSYİH'nın % 2,2'sinden % 3,3'üne yükselmiştir. Reagan döneminde yapılan vergi indirimleri tasarruflarda beklenen artışı sağlayamamıştır. 1971- 1980 döneminde özel tasarruflar GSMH'nın % 8'i iken, 1980- 1986 döneminde bu oran % 5,9 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde aile geliri % 1,4 oranında artmıştır. Reagan'ın gerçekleştirdiği üç vergi reformu ile işsizliğin azaltılmasını amaçlamıştır. 1981 yılında işsizlik % 7 iken 1989'larda ise bu oran % 5'lere düşmüştür (Canbaz, 2012:45).

Vergi indirimlerinin kayıt dışı ekonomi üzerine de etkisi vardır. 1981 yılında Reagan'ın göreve başladığında kayıt dışı ekonomi %31 iken, 1989 yılında ise % 21'lere inmiştir. Bu orana düşmesinde Reagan'ın aşamalı olarak verginin üst oranını % 70'ten %28'e indirmesi etkili olmuştur. Ancak Reagan'la birlikte azalışa geçen kayıt dışı ekonomi Reagan sonrasında vergi oranlarının arttırılmasıyla tekrar artmıştır (Kacapyr, 1998:31).

7. İNGİLTERE'DE UYGULANAN ARZ YANLI POLİTİKANIN EKONOMİYE YANSIMALARI

İngiltere'de vergilendirme medeni ve gelir durumuna göre yapılmaktadır. İngiliz vergi sisteminde kaynak teorisi benimsenmiştir. Gelir vergisi beyan usulüne göre hesaplanmaktadır. İkametgâhın neresi olduğuna bakılmaksızın gelir vergisi mükellefleri gelirini İngiltere'de elde eden bireylerdir. Ücret, maaş, kâr, kira, emekli maaşı, yıllık tahsisat, faiz vergilendirilecek gelir grubunda yer almaktadır (Özveren, 2013:35). Arz yanlı iktisatla gündeme gelen vergi indirimleri başta ABD olmak üzere diğer ülkelerde de uygulanmıştır. Bu ülkelerden biri de İngiltere'dir. 1979 yılında yönetime gelen Margaret Thatcher vergi indirimlerini İngiltere ekonomisi için uygulamıştır. 1970 döneminde dünya genelinde hakim olan sorunlar İngiltere'de geçerliydi. Thatcher'ın yönetime geldiği yıllarda en büyük sorun enflasyon olmuştur. 1971-1980 yılları arasında ortalama enflasyon oranı %13 iken 1980'li yıllarda % 20'lere ulaşmıştır. Bu artışın en önemli nedeni ise petrol fiyatlarının artmasıdır. Thatcher yönetimi, Arz Yanlı İktisadın vergi indirimi önerisi aracılığıyla vergilerde ve kamu harcamalarında indirim yaparak para arzındaki artışa sınırlama getirilmiş ve serbest piyasa ekonomisinin işlerliğinin arttırılması amaçlanmıştır (Canbaz, 2012:47).

1979 yılının mayıs ayında gelir vergisi oranı % 33- 83 arasında indirim yapılmıştır. Thatcher yönetime geldiğinde ise bu oran % 30- 60'a indirildi. Maliye Bakanı ise bu oranların uzun dönemde en fazla %24- 40 olabileceğini ifade etmiştir (Holmes, 1985:22). Kurumlar vergisi ise %52'den %35'e düşürülmüştür. İlk yıl %100 yatırım indirimi yapılmasından ziyade dört yıla yayılan %25 yatırım yapılmasını vergi tabanının genişletilmesini ifade etmiştir (Wilkinson, 1993:207). 1997 yılında Thatcher tekrar yönetime geldiğinde gelir vergisi üst oranı % 40 olarak belirlenmiş ve vergi oranı ise % 25- 40'a indirilmiştir (Hirst, 1989:115). Thatcher gelir vergisi oranlarında indirim yaparken KDV gibi tüketim vergilerinin oranları da yükseltilmiştir. Bu durumda vergi yükünü dolaysız vergilerden dolaylı vergilere kaydırmıştır. Thatcher dönemi sonunda vergi oranlarında bir artış olduğu gözlenmiştir. 1979 yılında vergi yükü %34,75 iken 1991 yılında % 37,75 olmuştur. Bu oran OECD ülkelerinin ortalama oranlarına çok yakındır (Kavanagh, 1995:231).

Thatcher döneminde kamu harcamalarının GSYİH oranı 1980 yılında % 45,8 iken 1991 yılında %37,9 olarak gerçekleşmiştir. En yüksek oran ise 1982 yılında %46,5 olurken, en düşük oran ise 1988 yılında %46,5 oranında gerçekleşmiştir. Bu dönemlerin kamu harcamaları/ GSYİH ortalaması %42, 27'dir. Thatcher döneminde önemli oranda azalmış ve %42'lere düşmüştür (Güngör, 2001:155).

Vergi indirimlerinde başarılı sonuçlar elde edilmesinin koşullarından biri de sıkı para politikasının uygulanmasıdır. Thatcher yönetimi enflasyonla ilgili başlangıçta başarılı sonuçlar alamasa da ilerleyen yıllarda sıkı para politikasının olumlu sonuçlarını enflasyon üzerinde almıştır. Enflasyon oranı % 3'lere kadar inmiştir. Serbest piyasa ekonomisinin etkin işleyebilmesi için yasal ve kurumlar serbestleşmenin sağlanması gerekmektedir. Bu dönemde kamu kesinin küçültmek için özelleştirme yoluna gidilmiştir. Thatcher döneminde kişisel gelir vergisi 1990 yılında 1978 yılı gelirine göre % 17 artmıştır. Kurumlar vergisinde ise % 137'lik bir artış meydana gelmiştir. 1990- 1991 yıllarında 23 milyar sterlin vergi kaybı oluşmuştur. Bu durum Arz Yanlı İktisadın ilkesiyle çelişmektedir (Canbaz, 2012:50).

Thatcher'ın yönetim süresinde gelir dağılımında artış görülmüştür. İngiltere'de en zenginler % 20 oranına sahipken Thatcher'ın yönetime gelmesiyle bu oran % 30'a ilerleyen yıllarda da % 40'a yükselmiştir. Aynı dönemde % 20 oranına sahip en alt gelir grubunun oranı % 7,42 sonrasında ise % 6'ya düşmüştür. 1979 yılında en fakir % 10 nüfusun geliri % 5 artmıştır ve en zengin % 10'un geliri ise % 28'e yükselmiştir (Güngör, 2001:160).

8. SONUÇ

1980'li yıllarda Arz Yanlı Politikaları uygulayan ülkeler Başta ABD, İngiltere ve Türkiye olmak üzere vergi indirimleri aracılığıyla vergi gelirlerini arttırmayı amaçlamış ve bu ülkeler içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan kurtulmak amacıyla ekonomide yapısal değişikliklere başvurmuşlardır. Arz Yanlı Politikalar ülkelerin içinde buldukları koşullara göre farklı sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

ABD başbakanı Reagan seçim politikası olarak vergi indirimlerini kullanmıştır. Reagan özel sektörün geliştirilmesini savunmuştur. ABD' de savunma harcamalarının fazla olması özel sektöre ayrılacak kaynakları azalmakta ve özel sektörün büyümesini yavaşlatmaktaydı. Buna rağmen Reagan savunma harcamalarını azaltma taraftarı değildi. Reagan'ın başkanlık yaptığı dönemde ABD ekonomisinin iyi durumda olmadığı ve bazı sorunlarının olduğu bilinmektedir. Bu sorunlardan bazıları faiz oranlarının gereğinden fazla büyük olması, verimlilikteki azalış, toplam üretim miktarında meydana gelen azalış ve vergi sistemindeki karışıklıktır. Tüm bu sorunlar ABD ekonomisini olumsuz etkilemektedir. Faiz oranlarının çok yüksek olması, yatırımları azaltmakta, yatırımların azalması ise ekonomiyi daraltmaktadır. Vergi sistemindeki karışıklıklar ise vergi mükellefleri için bir maliyet unsuru oluşturmaktaydı. Bu sorunları gidermek amacıyla Reagan ekonomide önemli reformlar gerçekleştirmiştir. Bu reformların amacı ise marjinal vergi oranlarını düşürerek enflasyondan arındırılmış bir büyüme gerçekleştirmek, ekonominin daha hızlı büyümesini sağlamak vergilendirme sisteminde adaleti sağlamaktır. Gelir ve kurumlar vergisi oranlarını düşürmüştür. Böylelikle enflasyonun gelir vergisi üzerindeki etkisi azaltılmıştır. Kurumlar vergisindeki indirimle beraber ise yatırım teşvik edilmiştir. Bunun yanı sıra yatırımcıları teşvik etmek amacıyla bazı girişimciler vergiden muaf tutulmuştur. Ancak yapılan tüm reformlara rağmen Reagan politikalarının tam anlamıyla başarılı olduğu söylenemez. Büyüme hızının beklenen oranda artmaması, bütçe açıklarının oluşması, devlet borçlarının artması ve verimlilikteki artışın düşmesi konusunda eleştirilere maruz kalmıştır.

İngiltere Başbakanı Thatcher'in yönetime gelmesiyle birlikte vergi indirimleri politikası uygulanmaya başlanmıştır. Thatcher'in başkanlık yaptığı dönemde İngiltere ekonomisinin iyi olduğunu söylemek mümkün değildir ve İngiltere ekonomisinin problemleri durgunluk, kamu harcamalarındaki artışlar ve en önemli problemi enflasyon oranının çok yüksek olmasıdır. Thatcher hükümeti de kurumlar ve gelir vergisi oranlarında indirime gidilmiştir. Bunun yanı sıra enflasyonla mücadele sıkı para politikası uygulamış ve enflasyon oranlarını düşürmede başarılı olmuştur. Kamu işletmelerin özelleştirme yoluna gidilerek serbest piyasa ekonomisinin etkinliğini arttırmıştır. Thatcher yönetimi, Reagan yönetimin aksine uyguladığı bir çok politikada başarı elde etmiştir. Özellikle enflasyon oranları büyük oranda düşürülmüş, gelir dağılımında adalet sağlanmış ve bütçe açığı azaltılmıştır.

Türkiye'nin 1980'li yıllarda ekonomisine baktığımızda ise dünya genelinde yaşanan olumsuzlukların ülke ekonomisine yansıdığı görülmektedir. Ekonominin içinde bulunduğu bu kötü süreçten çıkabilmek ve ülke ekonomisini iyileştirebilmek için 24 Ocak kararları alınmıştır. 24 Ocak kararları ekonominin ihracata yönelik üretim yapılması, faiz oranlarının piyasadaki arz ve talebe göre belirlenmesi, ülkeye sermaye akışı sağlanması, verimliliğin artırılması kaynak dağılımında etkinliğin sağlanması, dış rekabetin artırılması ve ekonomide istikrarlı bir büyüme sağlamaya yöneliktir. 24 Ocak kararlarında vergi politikasına yönelik direkt kararlar alınmamış olmasına rağmen yapılan düzenlemelerin vergi oranlarını dolaylı olarak etkilediği görülmektedir. Vergi oranlarında ve tarifelerinde düzenleme yapılmış, kurumlar vergisi ve gelir vergisi oranları düşürülmüş ve vergi muafiyeti verilmiştir. Özal döneminde vergi politikasında yapılan en büyük yenilik Katma Değer Vergisi (KDV) yürürlüğe girmiştir. Alınan bu kararların kısa vadede olumlu sonuçlar doğurduğu görülmekte ancak uzun vadede ise bütçe açıklarının arttığı, vergi gelirlerinde istikrar sağlanmadığı, enflasyon oranının arttığı ve piyasa serbestliğinin sağlanamadığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, Y. (2004). "Düzen ve Kalkınma Kısacasında İşçi Sınıfı ve Sendikacılık", Neoliberalizmin Tahribatı Türkiye'de Ekonomi Toplum ve Cinsiyet, Derleyenler: Balkan, N., Savran S., Metis Yayınları, İstanbul, 139-163.
- AKTAN C. C. (1996). "Turgut Özal'ın Değişim Modeli ve Değişime Karşı Direnen Güçlerin Tahlili", Türkiye Günlüğü Dergisi, 40:15-32.
- Aktan, C.C. (1989). "Arz- Yönlü Vergi Politikasının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri- 1980 Sonrası Türkiye Analizi-", Doktor Tezi, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Aktan, C.C. (1991). "Vergi İndirimleri- Ekonomik Büyüme İlişkisi-Teorik ve Ampirik Bulgular", DEÜ-İİBF Dergisi, 6(2): 50-71.
- Aktan, C.C. (1991). "ABD'de Vergi İndirimleri Politikası ve Etkileri", Vergi Dünyası Dergisi, 118:45-62.
- Aktan, C.C. (1993). "Arz-yönlü İktisat Teorisinin Öğretisi: Haldun-Laffer Etkisi", Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(1-2):20-36.
- Boratav, K. (2007). Türkiye İktisat Tarihi 1908-2005, İmge Kitabevi, İstanbul.
- Boskin, M.J. (1989). "Reagan and the Economy, The Successes, Failures & Unfinished Agenda", San Francisco, California: Institute for Contemporary Studies ICS Press.
- Canbaz, C. (2012). "Arz Yönlü İktisatta Vergi Politikaları", Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Demir, E. & Turan, K.K. & Özşarı, Ç. (2016). "Üretim için Sermaye İhtiyacına Turgut Özal Politikaları", Uluslar arası Turgut Özal sempozyumu, 3 Mart 2016, (Editör. Şirin Atakan Duman), Turgut Özal Üniversitesi, 97-111.
- Derdiyok, T. (1993). "Türkiye'nin Laffer Eğrisi", Türkiye İktisat Dergisi, 112:54-63.
- Doğan, F.B. (2016). "Turgut Özal Dönemi Ekonomik Liberalleşme", Uluslar arası Turgut Özal sempozyumu, 3 Mart 2016, (Editör. Şirin Atakan Duman), Turgut Özal Üniversitesi, 112-116, Ankara.
- Doğan, S. (2002). "Arz Yanlı İktisat ve A.B.D.'deki Uygulama Sonuçlarının Bir Değerlendirmesi", Vergi Dünyası Dergisi, 252: 115-125.

- Doğan, S. (2006). "Keynesyen Teori'ye Bir Tepki: Arz Yanlı İktisat", Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 257-271.
- Fullerton, D. (1982). "On the Possibility of An Inverse Relationship Between Tax Rates and Government Revenues", Journal of Public Economics, 19(1):3-22.
- Güngör, K. (2001). Arz Yönlü İktisat Aracı Olarak Vergi İndirimleri Politikası ve Türkiye, Yayımlanmamış Doktora Tezi, DEÜ, İzmir.
- Hirst, P. (1989). After Thacher, London: Collins.
- Holmes, M. (1985). "The First Thatcher Government 1979-83, Contemporary Conservatism And Economic, Brighton: Change.
- Hume, D. (1955). "Writings on Economics", E. Retwein (Ed). Madison: University of Wisconsin Press.
- Kacapyr, E. (1998). Notes From Underground, American Demographics, 20(1): 29-35.
- Karabıyık, İ. & Uçar, M. (2010). "Türkiye'de 1980 Sonrası Uygulanan IMF Destekli İstikrar Programlarının Ekonomik Açısından Değerlendirilmesi", Akademik İncelemeler Dergisi, 5(2):38-58.
- Karluk, R. (1997). Türkiye Ekonomisi, Beta Basım yayın, İstanbul.
- Karyağdı, N. (2006). Amerika Birleşik Devletleri Gelir İdaresi'nde Vergi İncelemesi. TC. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayını.
- Kavanagh, D. (1995). Thatcherism and British Politics, New Edition, Oxford: Oxford Press.
- Kazgan, G. (1985). Ekonomide Dışa Açık Büyüme, Altın Kitaplar, İstanbul.
- Morgil, O. (1996). Turgut Özal ve Ekonomik Politikaları, Devlet ve Siyaset Adamı Turgut Özal, Çetin Ofset Matbaası, İstanbul.
- Özşuca, Ş.T. (2013). "Türkiye Ekonomisi (1923-2011), Sendikacılık Akademisi", 111-116.
- Özveren, G. A. (2013). Vergi İndirimleri Politikalarının Küreselleşme ve Piyasa Ekonomisi Bağlamında değerlendirilmesi: Türk Vergi Sistemi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Savaş, V.F. (1997). İktisadın Tarihi, Liberal Düşünce Topluluğu, Avcıol Matbaacılık, İstanbul.
- Savaş, V.F. (2000). Politik İktisat, 4.Baskı, Beta Basım AŞ, İstanbul.
- Smith, A. (1976). An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations, An Electronic Classics Series Publication.
- Şahin, H. (2000). Türkiye Ekonomisi, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Tokucu, E. ve Yüce, A. (2013). "Türkiye'nin İhracat Performansının 1980 Sonrası Dönemde Gelişimi ve İhracatın Artırılmasında Uluslararası Pazarlama İnovasyonunun Rolü", Trakya Üniversitesi İİBF E-Dergi, 2(1): 47-75.
- Wilkinson, M. (1993). İngiliz Vergi Politikası 1979-90: Adalet ve Etkinlik (çev:H. ŞEN), Maliye Yazıları, 65-86.
- Yıldırım, R. (1989). "Maliye Politikası Açısından Arz Ekonomisi", Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi, 3(1):81-99.

İNTERNET KAYNAKLARI

- <https://tr.scribd.com/doc/71947614/Ozal-Donemi-Turkiye-nin-Ekonomi-Politi%C4%9Fi>, Erişim; 10.10.2016
- <http://ismailhakkiiscan.blogspot.com.tr/2008/03/laffer-erisi-teorisi-vergi-oranlari-ve.html>, Erişim; 10.10.2016